

371.3.:821.163.41

821.163.41.09 Андрић И.

371.314.6

<https://doi.org/10.18485/kij.2020.67.1.11>

ВЛАДИМИР Б. МИЛОЈЕВИЋ*
XIV београдска гимназија
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 05.04.2020.
Прихваћен: 05.06.2020.

ПРОЈЕКТНА АВЛИЈА

(Пример пројектне наставе у IV разреду средње школе)**

*Посвећено сећању на Љубицу Копривицу,
професора српског језика и књижевности.¹*

Пројектна настава, осим пажљивог планирања и реализовања пројектних задатака, подразумева и коришћење савремених информационих технологија. У раду је дата организација групног рада ученика једног одељења, потом су представљени конкретни пројектни задаци за обраду Андрићевог романа „Проклета авлија” и приказ њихове реализације. Час са методичком припремом *Пројектна авлија* реализован је у XIV београдској гимназији 17. маја 2019. године као угледни час у одељењу друштвенојезичког смера. Приликом израде пројектних задатака од ученика се очекивало коришћење дигиталних технологија као начина за обраду и презентовање сопствених идеја, закључака и ставова, као и логичко, креативно и критичко мишљење и закључивање.

Кључне речи: пројектна настава, пројектни задаци, *Проклета авлија*, Иво Андрић, презентација.

1. Уводна разматрања

Није тешко закључити да се у нашем образовном систему нису догодиле озбиљније промене последње две, три па и више деценија. Чини се да смо одбацили оно што је у прошлости било корисно, а да недовољно користимо савремену технологију у настави. У већини наших школа још увек се могу затећи табле по

* vlade.milojevic@yahoo.com

** Овај рад излаган је у виду презентације у оквиру *рада у секцијама* на 61. Републичком зимском семинару за наставнике српског језика и књижевности који је одржан 7, 8. и 9. фебруара на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Радионици је присуствовало преко стотину наставника.

¹ Као првонаграђена методичка припрема на конкурс Друштва за српски језик и књижевност Србије (Награда „Проф. др Милија Николић”), припрема је штампана у *Летопису* Друштва за 2019. годину.

којима се пише кредом. Тако не треба да нас чуди чињеница да и „најупорнији” наставници данас све теже придобијају пажњу младих нараштаја. На питање зашто превише изостају са наставе, матуранти једног одељења гимназије шаливо су одговорили како у школи немају шта да науче. Уколико се водимо народном мудрошћу да у свакој шали има макар пола истине, одговор ових матураната нипошто не би смео да нас остави равнодушним. Замислимо само како би се осећао лекар који у визити затиче полупразне постеле, јер су пацијенти схватили да им у болници нема лека.

Са друге стране, данашњи образовни систем постао је покаткад лицемеран. Недавно је на једном семинару за наставнике било речи о томе како ученике приликом обраде „Ане Карењине” треба усмерити на дебату – поделити их у групе према томе да ли поступке главне јунакиње оправдавају или оспоравају. Све је то предочено као веома модеран *пројекат*, уз мноштво модерних израза, попут *имплементација*, *евалуација* и тако даље. Нема сумње да су овакви часови били реализовани и пре две и три деценије, с том разликом да наставници тада нису били свесни да *пројектују* нити су били оптерећени *имплементацијама* и *корелацијама*, већ су имали само један циљ – да час буде успешан.

Стиче се утисак као да је наставницима данас наметнуто да буду „модерни” те да сваку наставну јединицу донесу кроз *игру* или *пројекат*. Други се пак доследно држе „табле и креде”, сматрајући традиционални облик наставе јединим путем којим се код ученика може примити знање. Заправо, у наставном процесу, као и у животу, неопходно је пронаћи праву меру. Тако сматрамо да „Проклету авлију” не би било пожељно обрадити искључиво кроз *пројекат*. Након што се обнови знање о значајним појединостима из живота и рада писца, а потом усвоји знање које се односи на композицију романа, уметничку улогу приповедача, на мотив приче и причања, када се анализирају главни и споредни ликови, тек би се онда могло приступити подели пројектних задатака у складу са интересовањима ученика и временским могућностима.

Пројектна авлија проистекла је с циљем да се матурантима друштвенојезичког смера гимназије понуде инспиративни задаци који се односе на роман. Идеје су се надовезивале и допуњавале, а сваки од пројектних задатака плод је тимског рада ученика подељених у осам група. Остварена је предметна и међупредметна корелација са бројним наставним предметима – историјом, рачунарством и информатиком, ликовном и музичком културом, психологијом, социологијом и филозофијом. Ученици су кроз пројекат имали прилике да покажу своје предузетничке способности, као и то да се опробају у улози камермана, монтажера, редитеља итд.

2. Формирање група

Две до три недеље пре обраде романа потребно је формирати осам група и свакој групи доделити пројектни задатак. Нужно је да се током израде задатака ученици консултују с наставником који се налази у улози ментора, мотивише их

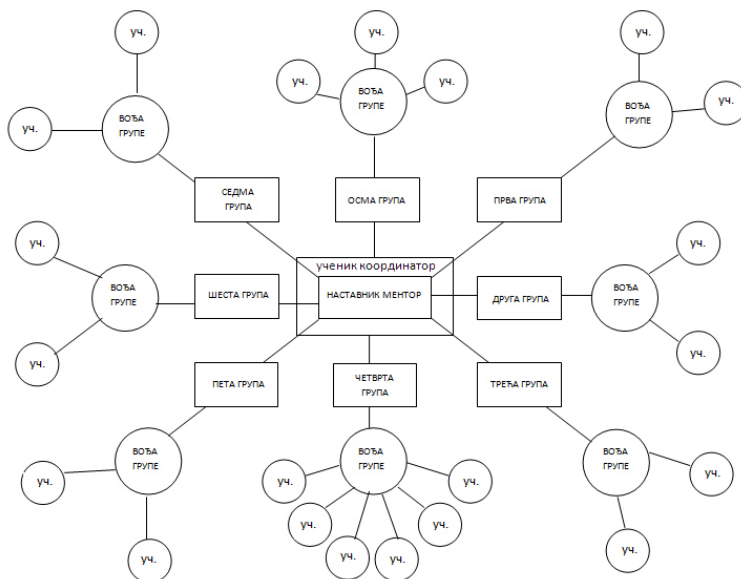
на рад и креативно размишљање. Осим што решава недоумице, наставник активно прати рад ученика и подстиче их да исправе стилске и правописне грешке.

Групе су сачињене од по троје ученика, с изузетком четврте групе, коју чини седморо матураната и осме, у којој их је четворо. Свака група бира руководиоца (вођа групе) који се брине о организовању и реализацији задатог пројекта. Његов задатак је и тај да сарађује са учеником – координатором, који прати рад свих група и пројекат сваке групе обједињује у заједничку презентацију.

Нужно је да наставник добро познаје одељење, како би групе биле формиране првенствено на основу интересовања, склоности и даровитости ученика. Сходно чињеници да се час реализује са матурантима, који ће за свега неколико месеци постати студенти, то ће и пројектни задаци бити блиски њиховом будућем позиву. Тако ће они који намеравају да студирају права или историју добити задатак у коме ће одгонетати историјске чињенице у *Проклетој авлији*; будући учитељи и педагози састављаће тест којим ће проверавати познавање чињеница из дела; у изради видео-презентација учествоваће они матуранти чија је амбиција да се опробају на уметничким факултетима, док ће организовање студијског путовања бити поверено будућим економистима, менаџерима и туризмолозима. Треба нагласити и то да су ученици са добрим информатичким знањем пожељни у свакој од група, док је таква врста знања неопходна ученику који координира међу групама.

Током припреме часа интеракција се одвијала на неколико планова, и то: међу ученицима у оквиру тима (групе), међу тимовима ученика и, неизоставно, међу наставником и ученицима.

На примеру одељења које броји тридесет ученика, организација групног рада приказана је следећом шемом:

У формулисању пројектних задатака потребно је омогућити ученицима да их делимично преформулишу и обликују. Тако се ученици неће осећати као пуки извршиоци налога наставника, већ ће и сами бити у прилици да делом креирају задатке.

3. Пројектни задаци

3.1. Прва група: Изнесите хронолошким редом најосновније податке о писцу (усмено).² Служећи се секундарном литературом, издвојте и представите интересантне појединости из живота писца. Одаберите и прикажите репрезентативан телевизијски инсерт из интервјуа с нобеловцем.

3.2. Друга група: Осмислите задатке који се односе на дело, тако да предвиђено време за њихово решавање буде око десетак минута. Задаци морају бити јасно и прецизно формулисани. Предложени типови задатака су они у којима је потребно допунити тврдње, заокружити и(ли) подвући тачан одговор(е), утврдити да ли су дате тврдње тачне или су нетачне и сл. Циљ теста јесте да пружи слику о томе колико су ученици пажљиво прочитали дело.

3.3. Трећа група: Представите историјске чињенице које су нарочито заступљене у петом поглављу романа. Посебну пажњу обратите на историјске личности Бајазита II (1447–1512) и Џем-султана (1459–1495). Настојте да презентацију употпуните фотографијама и историјским картама.

3.4. Четврта група: Издвојте из дела упечатљиве мисли, попут: *Ако хоћеш да видиш каква је нека држава и њена управа, и каква им је будућност, гледај само да сазнаш колико у тој земљи има честитих и невиних људи по затворима, а колико зликоваца и преступника на слободи. То ће ти најбоље казати.*³ Снимите краћи видео-садржај у коме ћете на различитим местима беседити по један цитат из дела. Направите прецизан план снимања и одаберите пригодне локације које се односе на писца – Калемегдан, Андрићев венац, Андрићев музеј, Клуб књижевника, Алеја великана итд. Приликом монтаже видео-записа, одаберите адекватну музичку подлогу. Водите рачуна о томе да цитате говорите изражајно.

3.5. Пета група: Међу домаћим и писменим задацима чија се тема односила на *Проклету авлију*, издвојте и представите радове и(ли) делове радова који се издвајају по томе што су оригинални, филозофски надахнути и емоционално обојени; оне у којима се на асоцијативан начин оживљава тематско-мотивска и симболичко-духовна структура Андрићевог романа. Важно је да композиција задатка буде складна, а стил изграђен и уравниожен.⁴

² Кажемо најосновније сходно чињеници да је Андрићево дело заступљено у наставним плановима и програмима од петог разреда основне школе до завршног разреда средње школе, те је реална претпоставка да је ученицима најближи лик и дело овога писца.

³ Андрић 2008: И. Андрић, *Проклета авлија*, Београд: Завод за уџбенике.

⁴ Сви смо ми заточеници проклете авлије гласила је тема домаћег задатка, док су на писменој задатку ученици бирали једну од понуђених тема: *Власт и појединац у Проклетој авлији* или *Проклета авлија као слика света у малом*.

3.6. Шеста група: Распишите конкурсе у оквиру одељења на тему *Сви смо ми заточеници Проклете авлије – сликом*. Од приспелих радова одаберите и представите најуспешније цртеже, фотографије, стрипове, анимације итд., у којима су представљене свевремене поруке дела. Одаберите најбољи рад који метафориком и симболиком представља поруку романа, али и његову свевременост (актуелност). Тај рад може да буде насловни слајд целокупне презентације.

3.7. Седма група: Задатак чланова ове групе био је да осмисле студијско путовање у Вишеград (Андрићград). Потребно је анкетирати ученике из одељења да предложе оквирни термин реализације путовања и да се изјасне о временском трајању екскурзије (два или три дана). Потом је потребно осмислити прецизан програм активности за сваки дан; контактирати саобраћајна предузећа, хотеле, хостеле, културне институције и утврдити оквирну цену екскурзије. Нужно је да програмом буду обухваћени најзначајнији објекти који се доводе у везу са писцем – Мост, Лотикин хотел, Андрићева кућа, Дом културе итд.

3.8. Осма група: Задатак чланова последње групе јесте одабир глумца за филм *Проклета авлија*. Потребно је утврдити главне и споредне ликове у роману, па тако одредити главне и споредне улоге. Нужно је да одабрани глумац, тј. глумица одговарају лику који тумаче по старосној доби, физичким карактеристикама, као и темпераментом и сензибилитетом. Потрудите се да презентацији додате одговарајуће аудио и визуелне ефекте. Пожељно је да на слајдовима дате упечатљив опис књижевног јунака и да уз његово име додате фотографију са именом и презименом глумца који би тај лик тумачио.

4. Реализација пројектних задатака

4.1. Прва група: *Андрић наш засушни*⁵

*Живити није лако ни мраву у мравињаку ни птици на грани,
а камоли човеку уметнику у овом сложеном и тврдом свету.*⁶

Ученици који су радили на овом пројекту имали су задатак да нашег јединог нобеловца приближе из нешто другачијег угла. Сходно мотиву заточеништва, свеприсутном у „Проклетој авлији”, то је посебна пажња сконцентрисана на Андрићево тамновање у мариборском затвору, као и на време које проводи у Београду за време немачке окупације.

⁵ Наслов овог пројектног задатка представља писца који је на нашим просторима још за живота стекао огромну славу и неку врсту култа. Идеја је проистекла из наслова обимне монографије Милована Витезовића *Вук наш засушни*.

⁶ Андрићева белешка у: Поповић 1991: Р. Поповић, *Балкански Хомер или живот Иве Андрића*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 97.

Рођен је 9. октобра 1892. године. Био је слабуњав дечак. Након смрти оца, мајка га одводи у Вишеград, код своје заове и њеног мужа. У јесен 1903. уписује се у Сарајевску гимназију. Осредњи је ђак – невоља је имао с математиком, из које је падао на поправни, а шести разред је због овог предмета и понављао. До очајања, поред математике, доводио га је професор цртања који га је вукао за косу и из часа у час грубо ружио. Размишљао је чак и да се отрује или усмрти пиштољем. Ипак, од гимназијских професора посебно му је драг др Тугомир Алауповић, који му је предавао књижевност. Овај професор, и сам песник, запажа Андрићев књижевни дар и наредних година ће му постати ослонац и потпора.

После сиромашне и болешћу начете младости, у мариборском казамату проводи годину дана као политички затвореник. Из затвора пише пријатељима: „Ова тамница је здрава. Сваки дан имам шетње по дворишту, а по каткад чак и мало сунца... Моје живљење: читам, пишем, играм шах, дани пролазе брзо... Живот је једноличан: устајемо у шест, шетамо из кућа у куће, читамо, а већ у осам увече лијежемо – сваки са својим болом...

Када би Андрића питали од какве болести болује, одговарао би – од два рата која сам преживео. Најтеже дане бомбардовања провео је у Београду. Казивао је: „У ове четири године под окупацијом имао сам два циља: да останем жив и да останем човек. Мислим да сам их оба остварио.” Сматрао је да у ратним данима пишчево име сме да се појави само у читуљи. Зато је одбио понуду да његове приче буду објављене док његов народ страда и пати.

Поштујући осећање жене коју је волео, можда још и више јер му је била недостижна, Андрић је у Милицу Бабић видео идеал. Заједно су били на додели Нобелове награде, признања које је више потресло и одушевило све друге него самог писца. Кажу да је вест о награди примио готово равнодушно, журећи кући где га је чекала Милица да заједно раде – он да пише, а она да креира чудесно маштовите костиме за Народно позориште. Милица је изненада умрла 1968, а Иво одлази за њом после седам година.

Следи приказ инсерта из интервјуа са писцем:⁷

Новинарка: Да ли Вам се наметао неки проблем као ствараоцу на који сте остали дужни да дате одговор?

Андрић: Свакако да ми се наметао проблем, и не један, као сваком човеку који живи и мисли и свакако да сам на многа од тих питања остао дужан.

Новинарка: Да ли је живот игра, варка или тајна коју још не можемо открити?

Андрић: Велико питање... ја верујем да је и игра, и варка, и тајна, али пре свега ја мислим да је живот битка коју сваки човек и сви људи заједно воде на земљи док су живи.

⁷ Читамо Андрића: интервју са Ивом Андрићем, архива Телевизије Београд.

4.2. Друга група: *Колико познајеш „Проклету авлију”*⁸

<p>1.</p>	<p>Допуни тврдње тако што ћеш подвући тачан одговор.</p> <p>а) Годишње доба којим роман почиње и завршава се је: пролеће лето јесен зима</p> <p>б) При првом сусрету са Ћамилом, фра-Петар је најпре крај њега угледао: у жуту кожу повезану књигу канаринца у сребрној крлетки позлатом укоричен Куран</p>								
<p>2.</p>	<p>Уколико је тврдња тачна заокружи Т, а уколико је нетачна, заокружи Н.</p> <table border="1" data-bbox="282 657 1001 820"> <tr> <td data-bbox="282 657 887 697">а)Ћамил је син Грка и Туркиње.</td> <td data-bbox="887 657 1001 697">ТН</td> </tr> <tr> <td data-bbox="282 697 887 737">б)Ћамил је син Турчина и Гркиње.</td> <td data-bbox="887 697 1001 737">ТН</td> </tr> <tr> <td data-bbox="282 737 887 777">в)Управник Авлије био је Латифага звани Карађоз.</td> <td data-bbox="887 737 1001 777">ТН</td> </tr> <tr> <td data-bbox="282 777 887 820">г)Управник Авлије био је Карађоз звани Латифага.</td> <td data-bbox="887 777 1001 820">ТН</td> </tr> </table>	а)Ћамил је син Грка и Туркиње.	ТН	б)Ћамил је син Турчина и Гркиње.	ТН	в)Управник Авлије био је Латифага звани Карађоз.	ТН	г)Управник Авлије био је Карађоз звани Латифага.	ТН
а)Ћамил је син Грка и Туркиње.	ТН								
б)Ћамил је син Турчина и Гркиње.	ТН								
в)Управник Авлије био је Латифага звани Карађоз.	ТН								
г)Управник Авлије био је Карађоз звани Латифага.	ТН								
<p>3.</p>	<p>У сваком пару појмова подвучи онај који се односи на Ћамилову мајку. један брак – два брака смрт једне кћери – смрт две кћери</p>								
<p>4.</p>	<p>Упиши на црти име једног од понуђених ликова. „Кад је _____ угледао гомилу књига, и још на разним страним језицима, и множину рукописа и бележака, он се толико запрепастио и тако наљутио да је решио да на своју одговорност ухапси сопственика и пошаље га, заједно са књигама и хартијама, у Цариград. Сам себи није умео да објасни зашто књиге и у овом великом броју, изазивају у њему такву мржњу и толики гнев.”</p> <p>Ћамил Џем-султан измирски валија Карађоз</p>								
<p>5.</p>	<p>Заокружи слова испред оних парова ликова који су у фамилијарном (родбинском) односу.</p> <p>а) Тахирпаша и Ћамил б) Ћамил и Џем-султан в) Џем-султан и Бајазит г) Бајазит и Тахирпаша</p>								

⁸Према су захтеви на тесту прилагођени писменом начину провере знања, ради уштеде времена, ученици су на питања (дата на три слајда) давали усмене одговоре.

6.	<p>Допуни тврдње тако што ћеш заокружити слово испред тачног одговора.</p> <p>а) Причу о судбини Џем-султана фра-Петру прича: а) Хаим б) Заим в) Ђамил</p> <p>б) Причу о Ђамиловој судбини фра-Петру прича: а) Хаим б) Заим в) Џем-султан</p>										
7.	<p>Подвуци имена двојице ликова који у делу немају улогу наратора (приповедача).</p> <p>фра-Петар Ђамил Карађоз Џем-султан Хаим младић поред прозора</p>										
8.	<p>Повежи сваки лик са његовим особинама као што је започето. Један лик је сувишан.</p> <table border="1" data-bbox="282 702 936 902"> <tr> <td>а) образован и усамљен</td> <td>Хаим</td> </tr> <tr> <td>б) лукав и дебео</td> <td>Џем-султан</td> </tr> <tr> <td>в) причљив и уплашен</td> <td>Заим</td> </tr> <tr> <td>г) лажов и фалцификатор</td> <td>Ђамил</td> </tr> <tr> <td></td> <td>б) Карађоз</td> </tr> </table>	а) образован и усамљен	Хаим	б) лукав и дебео	Џем-султан	в) причљив и уплашен	Заим	г) лажов и фалцификатор	Ђамил		б) Карађоз
а) образован и усамљен	Хаим										
б) лукав и дебео	Џем-султан										
в) причљив и уплашен	Заим										
г) лажов и фалцификатор	Ђамил										
	б) Карађоз										
9.	<p>Подвуци имена оних ликова који нису били „становници” <i>Проклете авлије</i>.</p> <p>фра-Петар фра-Растислав Џем-султан Ђамил Хаим Тахирпаша</p>										
10.	<p>Допуни наведени цитат тако што ћеш заокружити слово испред тачног одговора.</p> <p>„Два млада хапсеника, дечаци готово, јуре један другог у трку, правећи кругове око фра-Петра и заклањајући се за њега. Било му је незгодно, а кругови су се све више сужавали. И пре него је успео да се склони од обесних младића, један од њих се, онако у трку, приљуби сасвим уз њега, као уз жив заклон, и фра-Петар осети како му тутну у руку неку савијену хартију. Младићи продужише своју трку даље од њега, а он се, збуњен и уплашен, повуче у дно Авлије. На хартији је писало турски, непознатим рукописом:</p> <p>а) Несрећни Тахирпашин син већ је у гробу”.</p> <p>б) Мисли добро, па ће добро и бити”.</p> <p>в) Перкан ће бити пуштен на слободу за дан-два”.</p> <p>г) Ђамила су пренели у душевну болницу”.</p>										

4.3. Трећа група – *Историјско у поетском*

Презентација ове групе састоји се од слајдова на којима су истакнуте најважније чињенице из живота Бајазита II и Џем-султана, чија је мајка највероватније била српског порекла. Дате су слике обојице султана, фотографија Бајазитове гробнице у Истамбулу, као и географска карта на којој је обележено Џемово кретање и путовање.

4.4. Четврта група – *Цитати из „Проклете авлије”*

Ова најбројнија група снимила је и монтирала видео-садржај у коме ученици изговарају цитате из *Проклете авлије* на локацијама које се односе на писца.⁹

Калемегдан – *Код људи који нам постану блиски ми све те појединости првога додиром са њима обично заборављамо; изгледа нам као да смо их вазда знали и као да су одувек са нама били. Од свега тога у сећању искрсне понекад само нека неповезана слика.*

Андрићев венац (поред Андрићевог споменика) – *Тако обично бива. Оне које желимо да видимо не долазе у часовима кад на њих мислимо и кад их највише очекујемо, а појављују се у неком тренутку кад смо мислима најдаље од њих.*

Испред зграде у Призренској 7 (раније 9) – *Реч ни кад је у најдубљој шуми изговорена не остаје на месту, а поготову кад се напише или чак и другоме каже.*

Испред Клуба књижевника (Француска 7) – *Не могу ја, добри човјече, оздравити, јер ја и нисам болестан, него сам овакав, а од себе се не може оздравити.*

Спомен-музеј Иве Андрића (Андрићев венац 8) – *Ако хоћеш да знаш каква је нека држава и њена управа, и каква им је будућност, гледај само да сазнаш колико у тој земљи има честитих и невиних људи по затворима, а колико зликоваца и преступника на слободи. То ће ти најбоље казати.*

Алеја великана (поред Андрићевог гроба) – *И ту је крај... Само снег и проста чињеница да се умире и одлази под земљу.*

4.5. Пета група – *Сви смо ми заточеници проклете авлије*

Ову групу чине чланови чији су домаћи, тј. писмени задаци били најуспелији. Они су, такође, издвојили и представили оригиналне задатке или делове задатака других ученика.

Можда је проклета авлија затвор цариградски, мариборски, београдски... Можда је душевни немир... Можда је лоших два месеца у нашем животу...

Постоји много проклетстава. Све нас нешто ограничава: решетке, зидине, други људи, држава, систем, ми сами... Неко је Карађоз, неко измирски валија. Моја, твоја, Хамимова, Ђамилова, Заимова авлија нису исте, али се ми исто у њима осећамо. Има и слободних.¹⁰

⁹ Видео садржај режирала је, снимила и монтирала ученица Ксенија Јанићијевић, вођа групе, а цитате говоре следећи ученици: С. Станојевић, Т. Мусулин, М. Радић, П. Маљковић, Н. Ранковић и М. Даниловић.

¹⁰ Одломак из задатка уч. А. Катић.

Проклета авлија је птица у кавезу. Наша дела је хране, а она само расте у тишини. Неки чак стрепе да ће прерастати кавез и све нас загрлити огромним крилима. Неки сматрају да је то одавно учинила.

Нисам рекла да се налазимо изван решетака. Заправо, не знам како да будем сигурна у то... Чезнем за неким излазом. Можда ће ме пријатељи спасити као фра-Петра? Не, моји пријатељи су заробљени заједно са мном.

Сваки човек држи кључ од кавеза, али нешто далеко веће и снажније од њега не дозвољавају му да га употреби и у томе је наша проклета авлија.¹¹

Сигуран сам да је писац „Проклету авлију” замислио као мозаик. У једном кругу су стотине комадића. Сваки од њих има своју причу, јаде, жеље и отровни дах. Чини им се да је круг у којем су заробљени апсолутан и да из њега неће никада изаћи. У том кругу очајање добија разнолике облике.¹²

Стааанкоовишић! Дугачким ходником одзвања глас медицинске сестре. На вратима ординације пише име моје докторке.

Улазим у хладну просторију оронутих зидова без прозора. Само влага, бућ и прљавиштина. Пролази ме језа. Моје докторке нема. Враћам се ка вратима које покушавам да отворим, али не успевам. Чујем кораке – тихо па све гласније. Појављује се моја докторка. Нешто се уеојила, потпуно преобразила, а њено намргођено лице имало је неку тамну боју. Покушавам да прикријем изненађење.

„Седи мала, што стојиш? Пхи, пхи, пхи!” Изговара као да се чуди или гнуша, све време гледајући у монитор. „Шта је, што ћутиш? Гукни!”

Објашњавам јој како сам се прехладила. „Шта велиш, немаш температуру, а? Пхи, пхи! И ви сте ми неки гимназијалци, само се извлачите из школе! Пхи, пхи!” Објашњавам јој да ми је заиста лоше, да нисам од оних који се извлаче. Трудим се да не обраћам пажњу на њено лево око.

„Ха! Да си рекла да се извлачиш, па да ти напишем оправдање, овако... Пхи, пхи! Јеси ли рекла родитељима да идеш лекару?”

„Наравно да јесам...”, одговарам шапатом.

„Е, ту си погрешила! То не ваља! Баш таквих овде има колико хоћеш! Данас само здравима пишем оправдања!”

Дрмусање ме пренуло из сна. Нека жена ме дозива: „Ви сте на реду! Прозивају вас!”¹³

4.6. Шеста група – Проклета авлија у слици

Чланови шесте групе одабрали су најоригиналније радове који сликом метафорично дочаравају оно што је претходна група представила текстом. Одабрано је укупно десет цртежа, карикатура, фотографија у којима је дочарана свевременост овог Андрићевог романа.¹⁴ Сваки рад има одговарајући наслов.

Господар лутака је рад који је проглашен најбољим и постављен је као насловни слајд презентације. Фотографије са насловима *Лепи градови лепо горе* и *Удахни дубоко* представљају угрожену животну средину и апел на буђење еколошке свести код људи. *Ко удара тако позно...* назив је фотографије на којој православни монах немоћно стоји испред спаљене светиње, а на слици *Година*

¹¹ Одломак из задатка уч. А. Јовић.

¹² Одломак из задатка уч. В. Лазаревића.

¹³ Одломак из задатка уч. Х. Станковић.

¹⁴ На „конкурс“ је стигао не мали број радова који на директан начин приказују дневнополитичку ситуацију. Разумљиво је да за такве радове није било места у пројекту.

1999. двојица пријатеља посматрају зграду разорену бомбама. Да је човек човеку вук доказује фотографија Ното *hominī lupus* на којој је приказана колона избеглица док спасава голе животе на тракторским приколицама. Саркастичан наслов *Чика Јова, српској деци* односи се на новчаницу из времена хиперинфлације од 500.000.000.000 динара са ликом нашег познатог песника романтизма. На карикатури *Мисли(м) својом главом* послата је порука о томе колика је моћ медија на свест људи. Цртеж *Хлеба и игара* обрађује проблем социјалне неправде, а на цртежу *Пртљаг* приказани су људи који су сопствени мозак спаковали у торбу.¹⁵

4.7. Седма група – Поздрав из Андрићграда!¹⁶

Најпре је, анкетањем ученика, утврђен тачан термин студијског путовања: од 11. 7. до 13. 7. 2019. године, а потом и детаљан план и програм екскурзије.¹⁷ Презентација је употпуњена фотографијама културно-историјских споменика и угоститељских објеката.

Четвртак, 11. 7. 2019.

Скуп путника је у 6.30 часова на Београдској аутобуској станици, а полазак у 7 сати (превозник *Арома Рогатица*). Долазак у Вишеград је око 13 часова. Смештај у хотел. Собе су комфорно уређене, с погледом на реку и њуприју. Ручак. Пешачка тура: Мост Мехмед-паше Соколовића, Андрићев споменик, зграда Лотикиног хотела (споља), спомен-учионица И. Андрића. Слободно време (туристичка понуда *Андрићграда* пружа бројне могућности за организовање слободног времена). Ноћење.

Петак, 12. 7. 2019.

Доручак. Посета куће И. Андрића (споља) која је удаљена око триста метара од старог моста. Ручак. Посета Градској галерији у згради Дома културе. Слободно време. Могућност посете Биоскопа „Доли Бел” у Андрићграду. Панорамско разгледање Вишеграда, крстарење Дрином бродом *Лотика* или *Соња* – једночасовна возња од Вишеграда до ушћа Дрине са Жепом. Вечера. Ноћење.

Субота, 13. 7. 2019.

Доручак. Напуштање хотела. Полазак за Београд у 10.15 часова.

Долазак у Београд је после 16 часова.

Спецификацијом трошкова утврђена је цена екскурзије у износу од око 10.500 динара.

¹⁵ Радове су послали следећи ученици: Н. Бјељак, Н. Војводић, В. Павлићевић, П. Маљковић, К. Јанићијевић и А. Мартиновић.

¹⁶ Андрићград је културни центар отворен за посетиоце 2012. године. Налази се на ушћу Дрине и Рзава у Вишеграду. Град је изграђен од камена и у њему се налази десетак објеката (позориште, биоскоп, Академија лијепих умјетности, Андрићев институт, тргови, црква, угоститељски објекти...)

¹⁷ Водило се рачуна о томе да путовање буде организовано након пријемних испита на факултетима (пошто ученици упишу студије).

4.8. Осма група – *Пази, снима се!*

Ученици су издвојили главне и споредне ликове из романа. Направили су видео презентацију са оригиналним аудио и визуелним садржајем. Одредили су десет главних и двадесет споредних улога. У складу са пројектним задатком, чланови групе предано су бирали глумце водећи рачуна о томе да одговарају ликовима које тумаче по старосној доби, физичким и карактерним особинама.

У главним улогама:

Фра-Петар

Ћамил

Карађоз

Заим

Хаим

Џем-султан

Бајазит

Тахирпаша

Ћамилова мајка

измирски валија

Драган Петровић Пеле

Радивоје Раша Буквић

Милош Самолов

Бојан Димитријевић

Никола Ђуричко

Милан Марић

Војин Њетковић

Предраг Мики Манојловић

Нина Јанковић

Љубомир Бандовић

У осталим улогама:

младић поред прозора

Бугарин који дели ћелију са фра-Петром (1)

Бугарин који дели ћелију са фра-Петром (2)

Чиновник који ислеђује Ћамила (1)

Чиновник који ислеђује Ћамила (2)

Карађозев отац

пријатељ Карађозевог оца

фра-Мијо Јосић

фра-Растислав (Распислав)

млада Гркиња, Ћамилова неостварена љубав

отац младе Гркиње

Д' Обисон

папа Инокентије VII

Софта, коцкар

Кадрија, пријатељ Ћамиловог оца

Киркор, глава јерменске породице

„човек атлетског узраста”

човек из Либана који имитира Карађоза

Радован Вујовић

Бранимир Брстина

Богдан Диклић

Светозар Цветковић

Борис Исаковић

Драган Мићаловић

Сергеј Трифуновић

Феђа Стојановић

Урош Јовчић

Миона Марковић

Небојша Илић

Милош Тимотијевић

Горан Султановић

Никола Ракочевић

Александар Берчек

Танасије Узуновић

Ненад Јездић

Иван Бекјарев

Први пут на филму:

дечак који фра-Петру дотура поруку (1)

дечак који фра-Петру дотура поруку (2)

Михаило Лукић

Алексеј Бјелогрић

5. Закључна разматрања

Имајући у виду обиман наставни план и програм нашег предмета, тешко је претпоставити да би се нашло простора и за овакав вид наставе у смеровима где матуранти имају свега три часа недељно. У смеровима где је недељни фонд четири или пет часова, могло би се приступити пројектном раду, али и тада највише једном у току школске године.

Стручна јавност одавно упозорава на проблем да смо земља са најмањим бројем часова матерњег језика у региону. Зато не треба да нас чуди чињеница да нам ученици неретко матурирају са мањком елементарне писмености – не препознају говорне ситуације у којима је жаргон неприхватљив, у говору користе реторске шумове и поштапалице, не владају довољно акценатском и правописном нормом итд. Сматрамо да је неопходно да што пре нешто предузмемо како би наши ученици у школи „имали шта да науче”. Они су, у то смо сасвим убеђени, најбоље што ова земља има.

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић 2008:** Иво Андрић, *Проклета авлија*, Београд: Завод за уџбенике.
- Андрић 2007:** Радивоје Андрић, *Како снимити филм*, Београд: Креативни центар.
- Анђић 2015:** Јово Анђић, *Књижевни водич кроз Београд*, Београд: Laguna.
- Димитријевић 1981:** Коста Димитријевић, *Иво Андрић*, Горњи Милановац: Дечије новине.
- Корићанац 2008:** Татјана Корићанац, *Спомен-музеј Иве Андрића*, Београд: Музеј града Београда.
- Маринковић 1995:** Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Београд: Креативни центар.
- Милатовић 1996:** Вук Милатовић, *Књижевно дело Иве Андрића у настави*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Миловановић 2014:** Ксенија Миловановић, Нове технологије у настави српског језика и књижевности (употреба ИКТ-а), *Школски час*, 3–4–5/2014, Београд, 74–86.
- Мркаљ 2014:** Зона Мркаљ, О стваралачким активностима у настави српског језика и књижевности, *Школски час*, 3–4–5/2014, Београд, 133–140.
- Николић 1999:** Милјија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Павловић 2014:** Миодраг Павловић, Секундарни извори за тумачење књижевних дела, *Школски час*, 3–4–5/2014, Београд, 141–161.

Павловић 2016: Миодраг Павловић, Неке специфичности наставне обраде романа (са примерима) и Филм и књижевност, у: *Књижевност у четвртој разреду гимназија и средњих стручних школа*, Београд: Клет, 172–204 и 223–255.

Поповић 1991: Радован Поповић, *Балкански Хомер или живот Иве Андрића*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Поповић 2001: Радован Поповић, Андрићева година, у: *Последња воља, тестаменти српских писаца*, Београд: Атеље Ра Пешић, 23–31.

Поповић 2012: Радован Поповић, *Андрић, Вишеград, Босна: фотомонографија*, Београд: Службени гласник: Чигоја штампа.

Vladimir B. Milojević

PROJECT YARD

(Project-based teaching of fourth grade secondary school students)

Summary

Project-based teaching requires using of modern information technologies along with meticulous planning and accomplishing of project assignments. This paper presents organization of group work of students of one class, together with specific project assignments for studying of the novel “The Damned Yard” (Prokleta avlija) by Ivo Andrić and completing of the project. The class with lesson plan named *The Damned Yard Project* was held in XIV Belgrade Gymnasium on 17th May 2019 as a demonstration class with students enrolled in Socio-Linguistic Course. In the course of completing project assignments the students were expected to use digital technologies for processing and presentation of their own ideas, conclusions and opinions, to think logically, creatively and critically and to understand the novel.

Keywords: project-based teaching, project assignments, *The Damned Yard*, Ivo Andrić, presentation.